

Ozir po domači.

Ormož na Štajarskem.

(Konec.)

V letih 1680, 1681 in 1683 je v Ormožu in okoli Ormoža hudo razsajala kuga: po cestah, gozdistih in pašnikih so kupoma ležali merliči; v marsikteri hiši so pomrli vsi tako, da je živina glada rjula, dokler ni poginila, ker ji nihče ni kladel več; v bližnji gorici Litmerku je nek le en sam človek živ ostal. V zahvalo srečne otetbe so ostali tačas postavili mnogo spominkov; takšen kamnit križ stoji tudi blizu grajšinske pristave; še dandanašnji se najdejo pod njim človeške kosti.

Leta 1704, pa tudi že poprej, je bil Ormož po mažarskih puntarjih „Kruzih“ oropan in sožgan. Ta derhal, ki jo je napeljeval glasoviti Franc Ragoci, je bila namenjena nad nevernega Turka udariti, pa se je pozneje s tim pečala, da je premožne mesta napadala. Še zdaj opominjate na tisti strašni čas 2 iz kamnja napravljene glavi na cerkvi, kot spominek na neko žensko, ki je v smertni nevarnosti bežala v njo. Tadašnji župnik Matia Žagar nam je mnogo zapisal o tem. 144 let pozneje je napadla enaka derhal Ormož. Omenim pa tega mažarskega napada na Ormož za tega voljo, ker je edini na Štajarskem bil in je malo znan.

8. listopada 1848 zjutra se je kot blisk razširila po Ormožu strašna novica, da se ustajniki mažarski mestu bližajo. Razun nekterih pogumnih mož je bežalo vse v vinske gorice ali pa v Ptuj. Med 7. in 8. uro pride res od Središčne strani kardelo 4000 do 5000 honvedov z 12 topovi pod poveljstvom generala Perczel-na; znešeni od vsih vetrov so bili različno napravljeni in različno oboroženi; za njimi je šla množica bab, ki so uzmale kar so dobile. Preslaba sprednja straža cesarske armade jih ni mogla zapoditi, so tedaj priderli v mesto. Okoli 30 brambovcov je junaško branilo višje ležečo šolo, ali Mažari so streljali s topovi, kar se še zdaj očitno pozna; so privreli v šolo in strašno morili in ropali. Tako so razsajali tudi v nekterih družih hišah, zlasti v tistih, na katerih so vidili cesarskega orla. Glavno stanišče cesarske armade pod poveljstvom fzm. Nugent-a je bil v Veliki Nedelji, pol ure zunaj Ormoža; njene baterije so bile postavljene na Hajndelou, od kodar so tak silen strel na puntarsko armado začele, da ob 2. popoldne je zapodena bila. Škoda, ki jo je po tem napadu mesto terpelo, se šteje na blizu 6000 fl.

Xq. iz Ormoža.

Novičar iz austrijskih krajev.

Iz Zagreba. Namestni profesor na gimnaziji zagrebškem gosp. Fr. Bradaška (Krajnec) je od ministra bogoč. in nauka poterjen za pravega profesorja na omenjenem gimnaziji.

Iz Celja 23. augusta. J. D. Bilo je letošnje spomlad po „Novicah“ omenjeno, da je slavnoznani gosp. Ignaci Orožen, celjski vikar (zdaj določeni župnik v Mozirju) „celsko kroniko“ složil, in da bo Slovence ob prihodnem novem letu z njo razveselil. Gosp. pisatelj je naše mnenje pretekel, ker je stanovito, da bo imenovana kronika v gosp. Jeretinovi tiskarnici do konca oktobra t. l. popolno dotisnjena. Nej prvi spehlaj na 5 pólah je že s koncem julia izišel, in je tudi že v rokah gg. naročnikov. Drugi spehlaj se tiska in bo konec augusta dogotovljen. — Kako marljivo in skerbno je gosp. pisatelj razne knjige preberal svojo kroniko izverstno složiti, spričuje vsaka v njej napeljana dogodba. Prijateljem zgodovine bo ta kronika prav dobro vstregla, ker jim vsako dogodbo, ki se s Celjem veže, kratko pred oči postavlja in nje izvirek jasno napeljuje, kar bo zgodo-

vinarjem austrijske države mnogo težavnega truda preložilo.

Ponemčenim Celjanom pa tudi drugim Nemcem bi se bil gosp. pisatelj, kar je dobro vedil, veliko bolj prikupil, in tudi njegov žep bi se gotovo bolje počutil, ako bi bil to delo nemški složil; pa zvesti sin slovenske rodovine, vnet za njeno pravo omiko, ne iše ne prazne hvale, ne dobička, ter položi blagodušno žlahni dar za rabo vsem Slovincem na oltar domovine, ktero žalibog! premnogi naših spačenih rojakov brez vse vesti izdajavski spodbijajo. Ker bi pa svoje lastne kože moral sovražnik biti, kdor bi celó majhni zgubi se ne vmikal, se nadamo, da bo hvaljeno rodoljubje Slovencev „celsko kroniko“, krasne zgodovinske pervence našega pisatelja, s tem bolj podpiralo, ker vemo, da je on za tem delom še mnogo družih Slovincem namenil.

Iz Celja 27. aug. J. Š. Bilo je letos po doljnem Štajarskem čudno poletje. Vroči in hladni dnevi, gromeče nevihte in hude plohe verstile so se pogosto. Vendar je to vreme poljskim pridelkom še precej ugodno bilo, in razun nekterih krajev, kjer je toča pokvarila žita, je silje lepo doraslo. Posebno kuruza stoji po naših okolicah, da je veselje jo gledati: visoka in čvrsta kakor slopovje. —

V ponedeljk 21. augusta se je v dvorani tukajšne ces. kralj. deželne sodnije začela in je terpela 4 dni glavna obravnava v zadevah Reze Huberjeve, tiste grozovite hudodelke, od ktere so „Novice“ leta 1852 na 96. strani že nekaj bile povedale.

Bila je namreč omenjena ženska kerčmarica v Ločah, neki vasi poleg Konjic (Gonobitz) na Štajarskem. Ženska je teršata, 38 let stara, kroglovatega obličja, tamnih oči, črnotlasata, sladkega govora, velike jezične gibčnosti, pa zvita in prekanjena tica viditi. Po sosedščini bila je že davno kot zlosterdna poznana. Sumovali so jo ljudje raznih hudobij, posebno pogostih zažigov ter so mnogo reči o njej šepetali.

Izmed več hudobnih del je ona v letu 1851 ponoči od 27. do 28. decembra dala Blaža Vidmarja, ki je v njeni hiši spal, s pripomočjo dveh najetih pomagačev navratniško in na strašno vižo umoriti, gotovine njegove polastiti se. Bil je pa nesrečni Blaž Vidmar mož iz Krajskega, 48 let star, oča trojih otrok; pred 4 ali 5 leti je v Ljubljani kerčmaril, pozneje pa na Štajarsko se preselil, ondi s hrastovino tergovat; poslednji čas je bival v Ločah, ter v Huberjevi hiši stanoval.

Dve leti in pol je terpela predpreiskava, preden je mogoče bilo vse niti tega grozovitega pletiva razviti, vse zakotja hinjav in laži pregledati in odkriti, po mnogih pričah potrebne izjasnjenja dobiti, da dolgo skrita resnica naposled je vendar prišla na beli dan. Razun Vidmarjevega umora prišlo je na luč pa še mnogo drugih hudodelstev, katerih se je ta hudodelka poprej že bila okrivila.

Pri glavni obravnavi pak, ko je desetero prič ji nasproti stalo ter v obličje ji pričalo, je še prizadevala si tajiti dopernešene hudodelstva; pri tem je obnašala se silo nespodobno, sodnikom se posmehovala in kot razkačena ljutica se vèdla. (Ob svojem času bomo podali obširen popis teh zločinstev in razsod sodniški. Stermeli bodo braveci, in groza jih bo obšla, ko bodo zvedili o koljšine in celo versto hudodelstev, ktere je ta strašna ženska bila dopernesla.)

Bila je s svojim pomagačem Jurjem Krumpak-om vred obsojena k smerti.

Iz Vinice na Dolenskem 26. aug. J. T—č. Za letošnje letino imamo res Bogu zahvaliti se, da nam je vsega tako obilo podelil; veliko so naši kmetje pridelka dobili. Kar je bilo sternega, so vse lepo pospravili; ali ne

vém če imajo še kaj, kajti so že vse pomleli. Kakor tista kratkočasnica „železnica v kuhinji“ pravi, ravno taka je pri nas; še na ponvah so žito prezili. Sila kola lomi! Česplje, hruške in drugo sadje se je letos prav dobro obneslo. Krompir, kterega so nekteri obilo posadili, je debel, ali gnjiti je že začel. Od tertne bolezni se še tukaj nič ne sliši, in če nam Bog obvaruje vinske gorice, vina ne bo ravno malo. Pšenica je vendar nekaj v ceni padla. V Karlovcu se dobí po 5 gold. vagan. Kaj družega drugopot.

Iz Ljubljane. V saboto se je gosp. L. Jeran, ki je bil novi oddelek afrikanskega misionstva do Kajre spremil, domú vernil. Obnovljena bolezen ga je prepričala, da ondotno obnebe ni nikakor za njega, torej ni smel dalje, dasiravno je želel, ker to bi bila njegova gotova smert. Pripeljal je seboj zamurčka, ki ga bo skusil po keršansko izučiti in zrediti. Star je menda 7 do 8 let, in še ni keršen. — Slavno ministerstvo bogočastja in nauka je z dopisom od 14. t. m. od vrednika „Novic“ vredjeno slovensko berilo za tretji gimnazialni razred, ki je ravno v založbi Blaznikovi na svetlo prišlo, za šolsko knjigo v 3. gimnazijalnem razredu in v doljnih realnih šolah poterditi in priporočiti blagovolilo.

Novičar iz mnogih krajev.

Tista postava, po kateri so judje v Galiciji le take molitvine bukve smeli imeti, v kterih je na strani hebrejskih besed mogla nemška prestava dotisnjena biti, je zdej preklicana. — Noben cesarski učenik ne smé zraven svojega učilstva še kake druge cesarske službe opravljati, ako ni ta sestavno z učilstvom sklenjena. — Mesca oktobra se pričakuje neka prememba zastran odhoda bérzovoza (Schnellzug) iz Dunaja, ki se bo bolj vjemal z družimi vožnami severne in južne železnice; sliši se, da namest zjutraj bo zvečer šel iz Dunaja. — Strašna toča je bila 4. dan t. m. v severnih krajih gradiskanskega mejnega polka; ne le, da je potolkla polje in ngrade do čistega, je pobila tudi cele čede ovác in prešičev in je ubila tudi nekatere ljudi, ki so ravno bili pod nemilim nebom. — Tretji del častnih medalij monakovske obertnijske razstave je doletel obertnike in fabrikante našega cesarstva. — Znani popotnik in orientalist C. W. Lane je naznanil nek pomoček zoper kolero, ki se je v Egiptu, izhodni Indii, Sirii in Carigradu vselej poterdil: polna žlica v štupo stolčenih goršičnih (ženofovih) zern se dene v kozarec merzle vode, ki ga bolnik popije, da bljuvati začne; kakor hitro bolnik po tem ali po kolero sami bljuje, se mu dá piten kozarec žganja, kteremu se je 10 v štupo stolčenih zern popra primešalo. Po besedah Lanetovih potem bolniku berž odleže, potiti se začne in zaspi. Kdo bi ne zaspal, če ni žganja vaje, kakor so ga morebiti v omenjenih krajih, ako ga na enkrat cel kozarec popije! — Iz rusovsko-turškega bojišča nismo prejeli te dni nič posebnega novega, kakor to, da je Omerpaša 22. dan t. m. z 25.000 turškimi vojaki in 30 topovi obhajal slovesni vhod v Bukurešt; deželski in duhovni glavarji so mu šli naprot in po stari šegi v znamenje prijaznosti, kakor ne davnej Rusom, so podali zdaj njemu solí in kruha; radovednih ljudi se je zbralo, da se je vse terlo. — Oči celega sveta pa so zdaj obrnjene na Krim in sosebno na Sevastopolje, ker odtod ima vsaki dan važna novica priti: ali so Rusi odbili napad zedinjenih armad na ta polotok, ali ne. Iz Varne se je namreč med 18. in 25. t. m. na 160 velicah in manjših vojnih barkah in na 300 prevoznih ladijah z obilnim strelivom podalo 40.000 Francozov, 24.000 Angležev in 15.000

Turkov proti Krimu, kterega se zedinjene armade hočejo polastiti. — Iznova se poterjuje govorica, da rusovska armada se ne bo vsa umaknila iz Moldave, ampak da se v veliki moči nabira v zahodnem delu Moldave od Galaca začemši proti Tekucu, Tirgu, Okni, Romanu, Piatru, zatem v Podu Iloe in v Jašu. Ob Prutu delajo noč in dan terdneše terdnjave; ravno tako od Petrograda v Kronstadt napravljajo nove, pri kterih veliko tisuč ljudi dela. — 8. dan t. m. sta na Dunaji angleška in francoska poslanca z ministrom avstrijske vlade zmenjala pisma, v kterih se avstrijska vlada zaveže, ne pred se spustiti v pogodbe z rusovsko vlado, dokler ona ne dovoli tistih 4 pogojev, ki jih terjate francoska in angleška vlada; vendar si avstrijska vlada, če bi bila prisiljena se vojske vdeležiti, priderži to, da bo pogoje za sklep mirú v svoj samostojni prevdark vzela. Omenjene 4 reči, ki jih francozovska in angleška vlada terjate od rusovske, so pa sledeče: 1) Rusija se odpové protektoratu (varstvu) nad Moldavo, Valahijo in Serbijo; vse velike vlade prevzamejo skupej ta protektorat proti temu, da te dežele uživajo vse pravice, ki jim jih je sultan dosihmal dodelil; 2) vožnja po Donavi noter do iztoka mora svobodna biti; 3) pogodba od 13. junia 1841 zastran celote in samostojnosti Turčije se ima iznova ustanoviti; 4) rusovska vlada se odpové varstvu kristjanov v Turčii, — francoska, angleška, avstrijska, pruska in rusovska vlada pa se vzajemno podpirajo zadobiti od sultana vse, kar gré ravnopravnosti kristjanov na Turškem. To je „naj manj“, kar terjate francosko-angleška vlada. Ni se nadjati, da bi se rusovska vlada vdala tem terjatvam. — Kolera hudo razsaja na nekterih krajih Turškega, tako, da je vojno ministerstvo iz Pariza poslalo 50 nún iz reda sv. Vincenca de Paula na Turško, ki bojo v bolnišnicah oskerbovale bolnike. — Na Španjskem ljudovladna stranka zmiraj večjo moč dobiva. Na predlog ministerstva je kraljica dovolila, da za tiste, ki so se 17., 18. in 19. julia naj serčneje vojskovali, se napravi svetinja, na kateri ima biti ljudska krona z zlatom okovana z napisom: „Braniteljem svobode mesca julia — posveti hvaležna domovina. Madrid 1854“.

Povabilo

gosp. udom c. k. krajske kmetijske družbe.

Sl. vodstvo gojzdnarskega društva avstrijskih goratih dežel je naznanilo naši družbi, da letošnji veliki zbor gojzdnarskega društva bo v Gorici 4., 5. in 6. septembra, in je dostavilo povabilo: naj bi se tudi ona po svojih družbenikih vdeležila omenjenega zbora.

Razglasu tega povabila dostavi podpisani odbor serčne želje, da bi več gosp. udov gojzdnarskega društva, zlasti posestniki gojzdov, napovedani čas v Gorico šlo in se vdeležili ondašnjih pomenkov in sklepov.

Glavni odbor c. k. krajske kmetijske družbe v Ljubljani 21. augusta 1854.

Današnjemu listu je pridjana 20. pòla „občne zgodovine“.

Stan kursa na Dunaji 28. augusta 1854.

Obligacije	5 %	84 ¹³ / ₁₆ fl.	Esterhaz. srečke po 40 fl.	84 ¹ / ₂ fl.
deržavnega	4 ¹ / ₂ %	74 ¹ / ₈ fl.	Windišgrac. „ „ 20 „	29 ¹ / ₄ „
dolga	4 %	66 ¹ / ₈ fl.	Waldstein. „ „ 20 „	29 „
	3 %	51 ¹ / ₂ fl.	Keglevičeve „ „ 10 „	10 ¹ / ₈ „
	2 ¹ / ₂ %	41 ¹ / ₂ fl.	Cesarski cekini.	5 fl. 29
Oblig. 5 % od leta 1851 B	96	„	Napoleonor (20 frankov)	9 fl. 10
Oblig. zemljiš. odkupa 5 %	77 ¹ / ₂ „	„	Suverendor	16 fl. 14
Zajemi od leta 1834	224	„	Pruski Fridrihsdor . . .	9 fl. 48
„ „ 1839	132 ¹ / ₂ „	„	Nadavk (agio) srebra:	
„ „ 1854	92 ³ / ₈ „	„	na 100 fl.	18 ¹ / ₂ fl.

Loterijske srečke:

V Terstu 19. augusta 1854: 85. 79. 9. 17. 86.

Prihodnje srečkanje v Terstu bo 2. septembra 1854.

na Dunaju } 23. augusta 1854: 13. 79. 8. 16. 26.

v Gradcu } 30. 11. 62. 80. 39.

Prihodnje srečkanje bo na Dunaju in v Gradcu 6. septembra 1854.